

ІСТОРИЧНА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА СКЛАДНИКИ

Мороз Петро,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна
pmoroz@ukr.net

Система предметних компетентностей, що формується у навчанні кожного навчального предмета, відповідає специфіці його змісту. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти предметну (галузеву) компетентність визначено як набутий учнями в процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаний із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань, а предметну компетенцію – як сукупність знань, умінь та характерних рис у межах змісту конкретного предмета, необхідних для виконання учнями певних дій з метою розв'язання навчальних проблем, задач, ситуацій [2].

Історична предметна компетентність учнів – це здатність учня самостійно пізнавати, осмислювати та оцінювати минуле України та світу, соціальний й моральний досвід минулих поколінь. Ця здатність ґрунтується на знаннях, ціннісних орієнтирах і досвіді, набутих під час навчання шкільного предмета історії. Предметна історична компетентність має сприяти реалізації як загальної мети та завдань базової загальної освіти, так і предмета, зокрема, розвитку та соціалізації особистості учня як громадянина України, соціально адаптованої та відповідальної особистості [2; 4; 5].

До складників історичної предметної компетентності належать: хронологічна, просторова, інформаційно-мовленнєва, логічна, аксіологічна компетентності.

Хронологічна компетентність – передбачає здатність учнів орієнтуватися в історичному часі, оскільки історія як безперервний процес розвивається в часі. Критеріями розвитку цієї компетентності є такі складні вміння учнів: 1) розглядати суспільні явища у розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу; 2) співвідносити історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії; 3) використовувати історичну періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу; 4) виявляти зміни і тяглість життя суспільства [1; 5].

Просторова компетентність передбачає вміння учнів орієнтуватися в

історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і природного довкілля, а саме: 1) співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами; 2) користуючись картою, пояснювати причини і наслідки історичних подій, процесів вітчизняної і всесвітньої історії, основні тенденції розвитку міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками і факторами навколишнього середовища; 3) характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості; 4) вміння розв'язувати проблемні задачі, використовуючи карту як джерело історичної інформації [1; 6].

Знаннєвий компонент просторової компетентності включає: уявлення і поняття про історичний простір, зв'язок між географічним положенням, природними умовами і способом життя людини, особливостями протікання суспільних процесів, про геополітичні чинники суспільних процесів, історичну карту і способи її використання для аналізу історичного процесу [1; 5; 6].

Інформаційна компетентність передбачає уміння учнів працювати з джерелами історичної інформації, а саме: 1) користуватись довідковою та науковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку історичної інформації; 2) систематизувати історичну інформацію, складаючи таблиці (хронологічні, синхроністичні, конкретизуючі, порівняльні тощо), схеми, різні типи планів (простий, розгорнутий, картинний тощо); 3) самостійно інтерпретувати зміст історичних джерел та відображені в них історичні факти, явища, події; 4) виявляти, критично аналізувати та зіставляти різні точки зору авторів джерел, визнавати і сприймати таку різноманітність; 5) критично аналізувати, порівнювати та оцінювати історичні джерела, визначати їх надійність, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність [3; 4; 5].

Знаннєвий компонент інформаційної компетентності – це уявлення і поняття про типи історичних джерел, їх особливості, способи їх пошуку, аналізу та інтерпретації, співставлення і аргументованої критики джерел, відокремлення думок від фактів, способи систематизації інформації [5].

Логічна компетентність передбачає уміння учнів визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснення історичних фактів, явищ, процесів, а саме: 1) визначати історичні поняття та застосовувати їх для пояснення історичних явищ і процесів; 2) ставити запитання та шукати відповіді; 3) аналізувати, синтезувати та узагальнювати значний обсяг фактів, простежуючи зв'язки і тенденції історичного процесу; 4) визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ та подій, зв'язки між ними; 5) визначати

роль людського фактору в історії, розкривати внутрішні мотиви і зовнішні чинники діяльності історичних осіб [1; 5].

Знансвий компонент логічної компетентності учня основної школи складають уявлення і поняття про історичний факт, поняття, зв'язки, тенденції і процеси в історії, способи застосування понять, способи викладу емпіричного і теоретичного матеріалу; мисленнєві операції на історичному матеріалі (аналіз, синтез тощо); способи усного і письмового викладу історичного матеріалу [1; 4].

Аксіологічна компетентність передбачає уміння учнів формулювати оцінки і версії історичних подій, явищ, процесів, життя та діяльності історичних осіб: 1) порівнювати й оцінювати історичні факти та діяльність історичних осіб як з позиції загальнолюдських та національних цінностей так і суголосно до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, визначати власну позицію щодо суперечливих і уразливих питань історії; 2) виявляти інтереси, потреби, протиріччя в позиціях різних соціальних груп і окремих осіб й їх роль в історичному процесі, тенденції і напрями історичного розвитку; 3) оцінювати різні версії і думки про минулі історичні події, визнаючи, що деякі джерела можуть бути необ'єктивними; 4) визначати та осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям [1; 5].

Знансвий компонент аксіологічної компетентності – уявлення і поняття про загальнолюдські цінності, способи оцінки в історії, способи визначення та аргументування власної позиції [1; 5].

Література

1. Баханов К. О. Навчання історії в школі під кутом зору компетентнісного підходу: Посібник для вчителя. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 127 с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 10 (106)).
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392) URL : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p> (дата звернення 15. 08. 2019).
3. Малієнко Ю. Б. Формування інформаційної компетентності дев'ятикласників на уроках історії. *України Історія України. Всесвітня історія. Правознавство : методичні рекомендації МОН України щодо організації навчального процесу в 2017 / 2018 навчальному році*. Київ: УОВЦ «Оріон», 2017. С. 96-98.
4. Мороз П. В., Мороз І. В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі : методичний посібник. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 96 с.
5. Пометун О. І. Предметна компетентність учнів у процесі навчання історії. *Практичний довідник учителя історії. – Бібліотека журналу «Історія і*

суспільствознавство в школах України: теорія і методика навчання. 2015. № 2. С. 56-58.

6. Фідря О., Фідря Н. Просторова компетенція та картографічні вміння й навички у курсах шкільної історії. *Історія в школах України*. 2009. № 5. С. 17–21.

ІНТЕГРОВАНЕ ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙ

Москалюк Галина,
аспірантка кафедри мовознавства,
Херсонського державного університету,
заступник директора з навчальної роботи
Бериславського педагогічного коледжу
імені В. Ф. Беньковського ХДУ,
galina90210m@gmail.com

Ключові слова: *сучасна українська мова, міжпредметна інтеграція, педагогічний коледж, інструменти навчання.*

Якісна професійна підготовка студента педагогічного коледжу на етапі впровадження Концепції Нової української школи вимагає посилення міждисциплінарних зв'язків в процесі викладання, застосування інтегрованого підходу до навчання. Зокрема, викладач має знаходити можливості інтегрування різних видів навчальної діяльності з мовленнєвою.

Методично виправдано, на наше переконання, навчання дисциплін освітньо-професійної програми здійснювати цілісно. Основна мета занять з методик навчання предметів початкової школи – вдосконалення володіння студентами сучасною українською мовою. Необхідно створювати завдання, під час розв'язання яких студентам доведеться синтезувати та застосовувати знання з української мови, математики, інформатики, природознавства, художньої праці та основ дизайну, образотворчого й музичного мистецтв.

Уважаємо, що такого результату можна досягти шляхом об'єднання проєкту на тему однієї з методик навчання предметів початкової школи та граматичного завдання з української мови до нього. Оскільки в Типовій освітній програмі для 1-2 класів Нової української школи, розробленій за керівництва О. Савченко, у мовно-літературній освітній галузі введено нову змістову лінію «Досліджуємо медіа», що передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду,